ڕۆمانی "بووکی جوولەکە" وەک ڕۆمانێکی مێژوویی .. یوسف محەمەد بەرزنجی

رۆمان لەم ساڵانەی دواییدا لەنێو ئەدەبیی کوردیدا بەتایبەت برەوێکی زۆری پەیدا کردووەو خوێنەری زۆری لە ئامێزی گەرم و گوڕیی خۆیدا کۆکردۆتەوە، لە ئێستا خوێنەری زۆری هەیە، دەڵاقەکانی نێو ڕۆمان بەرفراوانە خوێنەرزۆرجار لەنێوکایە جۆربەجۆرەکانیدا وون و سەرسام دەبێت و زۆرئازارو خەمی خۆیی تێدا دەدۆزێتەوە، بە خوێنەوەی ڕۆمان زۆرێك لە ئازارو خەمەکانی کەم دەبنەوە، لەمڕۆدا ڕۆمانی کوردی قامك لە سەرزۆرێك لە ئازارو شتە شارەوەکانی نێو گەلی کوردو کەمەنەتەوە هاوبەشەکان لەمێژوو کەلتوورو دابوو نەریتە مێژووییەکاندا دادەنێت، ڕەنگە زۆرجار ڕۆمان بتوانێت وەك ژانەرێکی ئەدەبیی بچێتە نێو مێژوویی گەل و میللەتانەوەو بەجوانی و کاریگەر کارلە سەر ئەومێژووە هاوبەشە بکات و تەوەرە شاراوەو گومناوەکانی لەدوو توێی خۆیدا بنووسێتەوەو زنجیرە وونبووەکانی پێکەوە ببەستێتەوەو بە نەوەکانی ئاشنا بکات.. بۆیە ڕۆمان لەمڕۆدا ژانەرێکی گرنگ و بەکەڵك و پێویستە کە لە ئازارو خەم و مێژوویی هاوبەش و پێکەوەژیانی گەلە هاوبەشەکانی ئەم دەڤەرە بدوێت و لایەنە شارەوەکان بێنێتە پێشەوەو وەك مێژوویی ڕاستەقینە لەنێو خۆیدا جێگایان بۆبکاتەوە، دوور لە هەر ڕق و قینەو شێواندنێکی ئەتنی وتایەفی و ڕەگەزی… ڕۆمانی بووکی جوولەکە… مێژوویی ونبووی عێراق، نووسینیی یودیت نیورینگ، وەرگێڕانی بۆ کوردی، میران ئەبراهام، 528 لاپەڕەیەی نیو ئەی فۆڕە، بەسەر چواردە ناونیشانی سەرەکی و چەنین بەشی لاوەکیدا دابەشکراوە، ساڵی 2020 لەلایەن ناوەندی ڕۆشنبیری و هونەری ئەندێشەوە بڵاوکراوەتەوە، ڕۆمانەکە باس لە ئازارو خەم و مێژوویی جولەکەکان لە عێراق و زۆرێك لە کارەکتەری نەو ڕووداو کارەساتەکانی عێراق و جووەکان وەك مێژوو دەکات، ڕووداوی نەو ڕۆمانەکە لە پێنجوێن و سلێمانی و موسڵ و قوش و بەغداو … بەگشتی ڕوویی داوەو دەدوێت، ڕەخنەو وردەکاری و بەشێك لەمێژوویی جولەکەو پەیوەندییەکانیان بە کوردو تورکمان و عەرەب و.. باری ئابووری و دابوو نەریت و کەلتوورو… وەك مێژوویی" جوو" ی لەکوردستان و عێراق بەگشتیی لە ڕۆمانەکەو پووختەو کاکڵەَی ڕۆمانەکەدا باس کردووە.

مێژوویەکی پەرتەوازە:

مێژوویی جوو لەجیهاندا بەگشتیی مێژوویەکی پەرتەوازەیە، هەریەك بەجۆرێك بە سەر دەوڵەتاندا دابەش بوون، جووەکان وەك گەلێکی پەرتەوازە وێنا کراون و هەن،ئەوان بەنێو یادو کەلتوورو دابوو نەریت و گەلێك شتی شاراوەو نادیاری تایبەت بەخۆیانیان هەیە، مەزهەبەکەیان زۆرکاریگەری و گرنگی لە سەرئەوان داناوە، دەتوانین وێنای ئەوان لەنێو مێژوودا بە مێژووییەکی هاوبەش لەناو گەلاندا بکەین، تەنانەت لە خۆرهەڵات و کوردستان “جووە”کان بە هاوبەشیی لە گەڵ کوردو عەرەب و فارس و… ژیاون و مێژوویەکی دوورو درێژوو کاریگەریان هەیە، لە ڕووکاری ئابووری و کۆمەڵایەتی و… هاوبەشن لەگەڵ گەلانی ناوچەکەو جیهان، لە ڕۆمانی بووکی جوولەکەدا، ئەومێژووە کاریگەرو هاوبەشە بەجوانی لەدەڤەرەکەو عەراقدا پیشان دراوە، لە کاتی خوێنەوەدا لەنێو مێژوویەکی شاراو کاریگەردا خوێنەر وون دەبێت و حەزدەکەین شوێن، ڕووداو کارەسات و مێژووی گەلی “جوو”ە کان بزانین و لە ڕێگوێیشەو مێژووەکە ئاگاداربین، لەم ڕۆمانەدا وەك مێژوو ئازارو خەم و ستەمی گەلانی ناوچەکە لە سەر جووەکان و کەسایەتیان کەمەزهەب کاریگەری لەسەر خەلکی دەڤەرەکە داناوە وێنا کراوە، ئەوانی وەك ستەم لێکراو مەزلوم پیشان دراوە، لە کاتی خوێنەوەی ڕۆمانەکەو پێشتر چەندین کتێبم دەربارەی هۆڵۆکەستی جووەکان لە لایەن نازییەکانی ئەڵمان و چەندین بابەتیی دیکەم لە سەر گەلی”جوو” بە شارازا بوون لەکەلتوورو دابوونەریت و مێژووە ئاشکراو شارەوەکانیان خوێندەوە، ئەم ڕۆمانە زیاتر بەرچاو ڕوونی لە سەر جووەکانی کوردستان و عەراق و کێشەو مەسەلەکانیان خستە بەردیدەمان، کۆچی جووەکان و هۆکاری کۆچیان بە سەرخاکی فەلەستین و گروپە جووە پارتی زانەکان و دامەزراندنی دەوڵەتی جووەکانی بە جوانی وەك مێژوو باسکردووەو کارەسات و ڕووداو گروپ و کوشت و کوشتارەکانی لەعەراق و کوردستانی بەجوانی پێکەوە چنیەوەو گرێداوە، بەمەش بزانین یا نەزانین بەجوانی مێژوویی جووی لە عەراقدا وێنا کردووەو ئەوانی بەهاوبەوەش و جوان پیشان داوە ناشیرینی ولاوازی وکێشەو کاریگەری و خراپییەکانی خۆشیان لەو مێژووەدا فەرامۆش کردووە، ئایا لەبەرئەوەی نووسەر جووەو بەرگری لەگەلی خۆیی وەك جووە دەکات… یاخوود ئەگەر بەلایەن و کەسێکی نووسەر لە گەلێکی تر نووسەری بووایە هەربەم چەشنە دەستی بە ئەو مێژووە دەبرد..؟

کوردەکان و جووەکان:

گەرسەیری گەلی کورد بکەین بەدرێژایی مێژوویی خۆیی لە ناوچەکەو

دەڤەرەکەدا، لەگەڵ چەندین گەل و نەتەوەی جیاواز لە مەزهەب و کەلتوورو داب و نەریت و زمانی هەمەجۆر ژیاوەو مێژوویەکی هاوبەش کۆیان دەکاتەوە خۆشەویستی وڕێز وتەبایی و ئاشتیی لەنێوەندا هەبووە، کوردەکان خۆیان لە دەڤەرەکەدا زوڵم و ستەمیان زۆرلێکراوە هەرچەند خاوەنی خاك و زمان و جوگرافیای تایبەت بەخۆشیانن، بەڵام پێکەوژیان و ڕێزو تەبایی زۆرتربووە لەنێوکوردو گەل و نەتەوەکانی سەرخاکەکەیی و هەمیشە بەچاوی ڕێزو دیدی ئاشتیانەوە بەگەلی"جوو"ی ڕوانیوەو وەك دۆستیی هەمیشەی سەیری کردووەو ئاشتیی وبرایەتی لەنێوانیاندا لەپلەیەکی بەرزدابووە، مەگەر زۆرجار سیاسەت و بەرژەوەندی بەهۆی پلانی دوژمنکارییەکان درزو شەبەقی خستبێتە نێوگەلی جولەکەو کوردەوە، ئەگینا کوردەکان لەشارو شارۆچکەو گوندەکاندا بەچاوی ڕێزو ئاشتیی وبرایەتییەوە بۆ براجووەکانیان ڕوانیوەو بەرستەم و زوڵمیی کورد بەکەمی کەوتوون، مێژوویش شایەتی ئەوڕاستییەو بەڵگەو دیکۆمێنت و ئەرشیفەکان ئەوەساخ دەکەنەوە.

حاجی مەحەمەدی مەلا ڕەسوڵ و جووەکان:

ماڵی باپیرم لە کۆندا لە گەڕەکی سابوونکەران هاوسێی ماڵە جووەکان بوون، تەنانەت حاجی محەمەدی باوکم زۆر دەست و هاوڕێی "جوو"ی هەبوو، منیش لە منداڵی و کاتیی چوونە قوتابخانە زۆر حەزم بەگێڕانەوە سەرگوزشتەو چیرۆك لەلایەن باوکمەوە دەکرد، باوکیشم زۆر چیرۆك و بەسەرهات وداستان و سەرگوزشتەیی مێژوویی لە بەربوو یاخوود شارەزایی لەمێژوویی گێڕانەوەدا هەبوو، ئەمەی منداڵیش زۆر عاشق و گوێگرتنی ئەو بابەتانە بووین لەو چیرۆك و سەرگوزشتە مێژووییانەی باوکم بۆیی دەگێڕاینەوە، یەکێك لەو سەرگوزشتانەی لێی دەدوا باسیی مێژوویی جووەکانی ناوشاری سلێمانیی و گەڕەکی جوولەکان بوو لەسلێمانی و ئەومێژووەیی باوکم تێیدا بەشێك بوو لەومێژووەو شایەتیی بەشێك لەمێژووەکەی بوو لەو کات و سات و هەلوومەرجەدا.

بۆیە ئەم چەند دێڕو دەستەواژانەم نووسیی، ڕۆمانی"بووکی جوولەکە" منی پەلکێشکرد بۆ ئەم بیرەوەرییانە، چونکە بابەتەکان لەنێوەرۆکی ڕۆمانەکەوە نزیك بوون، ڕۆمانەکەش گەشتێکە چیرۆکێکی درێژە بەنێو مێژوویی دوێنەدا، "حاجی" دەیگوت: کاتێك منداڵ بووم لە ساڵی چالەکانی سەدەیی ڕابردوو ماڵمان لە یەکێك لەکۆڵانەکانی نزیك کەنیسەکە بوو، باوکم خوێندەوارو خەیات و قورئان خوێنێکی باش بوو، بە مەلا ڕەسوڵی خەیات ناسرابوو، ئەمە لەگەڵ جووەکان و مەسیحی و خۆشمان وەك موسڵمان دراوسێ بووین، هیچ کێشەیەکمان نەبوو پێکەوە،

بەڵکو زۆر تەباو پێکەوە دەژیان، جووەکان دەستڕەنگین و کاسب بوون
پیشەی چنین وڕستنیان دەکرد، دوکاندارو خەزنەدارو کارمەندی حکومەت
بوون، دەورێکی کاریگەریان هەبوو لە ئابووری و پیشەگەریدا،
زەڕەنگەرو بازرگانە گەورەکانی عێراق و کوردستان لەوان بوون
زیانیان بۆ دراوسێو خەڵکی شارنەبوو، بەڵام حیزابەتی و پارتایەتی
و پڕوپاگەندە درزو شەبەقی خستە نێوان جووەکان و موسوڵمان و
دراوسێکان و بە ناپاك و دژە دین و جاسوس و سوخۆرو… تاوانباریان
دەکردن و هەنێك خەڵکی ساویلکەو سادە ئەو تەبایی وپێکەوەژیان
وئاشتییەیان تێکدەداو بەناوی مەزهەب و گەلێ وردەشتی جۆراو جۆرەوە
بەگژ جوەکاندا دەچوون و ئازاریان پێدەگەیاندن.. دەوڵەتیش بۆ
ئاژاوەو دژیایەتیکردنەکە ئاگری بەپووشەوە دناو خەڵکی بۆ
ئەوم□ بەستە ل□ بۆسەو داونابوو.. تەنانەت کەجووەکان بەرەو فەلەستین
چوونەوە من ئاگادرابووم کە گەردن ئازایی و بەخشینیان لەخەڵکی
شارو دراوسێ و هاوماڵەکانیان دەکردوو فرمێسکی بەخوڕیان دەڕشت و
خۆیان بەخەڵکی شارو نیشتمان دەزانی و زۆر هاوکاری شۆڕش و
بزووتنەوەی کوردیش بوون، شۆڕشی ئەیلولیش قەرزارباری بەشداری و
هاوکاری جووەکانە بەگشتیی، تەنانەت باوکم دەیگوت کاتێك بەهۆیی
هەلومەرج و بارودۆخەکەوە “مەلا ڕوسوڵی “خەیاتی باوکم خانوەکەمانی
فرۆشت بە پێنج دیناری ئەو وەختەو چوینەوە شارباژێڕ ونزیك
بەرزنجە، ئێمە لەگەڵ ئەوجوانەی سابوونکەران و شوێنەکانی تر کە
مابوونەوە پەیوەندیمان ه□رم□بوو، سەردانمان دەکردن گەربارە دارم
ببردایە بۆشار بە جووەکانم دەفرۆشت و ئەوان پارەی زیاتریان
دەدامێ، زۆرجار بەرچنە ترێ و دانەوێڵەو ماست و گەلێك شتم بۆ
ناسیاو هاوەڵە جووەکانمان لەسەر ڕاسپاردەی “مەلا ڕەسوڵ” بۆ
دەبردن، زۆرجار خەڵکی توندڕەو پێیان دەگوتم کە سەردانیان نەکەم،
چونکە جووەکان پیسن ڕقیان لە”حەمە” ناوەو لەوانەیە لەژوورەوە
بتخنکێنن.. ئەمەش لەلایەن ئەوکەسانەوە ڕووبەڕوو پێم دەگووترا بۆ
ئەوەی دڵ و دەرونی ئێمەو مانان لە ئاست برا جووەکان کرمێ بکەن و
لێیان دوورکەومەوەو سەردانیان نەکەم و شتیان پێنەفرۆشم، یاخود
ئەم جۆرە کەسانە دوور لە بەها مرۆڤایەتی و ڕەفتارو خوڕەوشتی
کوردانە لە شاقام و کۆڵانەکانی شاری سلێمانیدا ئازاری جووەکانیان
بەناوی دینەوە دەدا و خۆم بینیومە تەماتەو بەردو گەلێك شتیان
دەگرتە برا جووەکانمان و ئازاریان پێدەگەیاندن و تەنانەت
براجووەکان ئاوڕیشیان لەم جۆرەکەسانە نەدەدایەوە کەکەمینەیەکی
زۆرکەم و دەستەبژێر بوون، کە لەو دۆخەدا دەگوزەرا. ڕۆحی حاجی
“محەمەدی مەلا ڕەسوڵ” شاد بێت، کەبەهۆی ئەم ڕۆمانە جوانەوە وەك
پیاوێکی ئاشتیخوازو تەباو گونجان بیرەوەرییەکانی و زانیارییەکانی

تێكەڵ بوو بەڕۆمانی”بووكی جوولەك”ە خۆزگە ئەو زانیاریانەی كەهەیبوو لەومێژوودا تۆمارم بكردا یەو دەبووە كەرەسەیەكی گرنگی مێژوویی و بەسوود.

كەرەسەو زمان لە بووكی جوولەكەدا:

نووسەری ڕۆمانەكە”یودیت نیۆرینك” زۆر بەزمانێكی نەرم و جوان ڕۆمانەكەی چنیوە، دیارە خۆیی كوردستان و ناوچەكەی بینیوەو كەڵكی لە مێژوو چاوپێكەوتن و بیرەوریی و ڕاپۆرت و هاوكاری كوردەكان و پاڵپشتیی و هاوكارییەكانیان بینوەو بەهۆیی ئەو سەرچاوانەوە، ئەم ڕۆمانە جوانەی لە ئەداو مێژووییەكی جواندا بەرهەم هێناوە، ئەم ڕۆمانە چەند پەیوەندی بە مێژوویی “جوو”ە وە هەیە لە دەڤەرەكەدا، ئەوەندە پەیوەندی بەكوردو نیشتمانەكەیەوە هەیەو زۆر بە هاوسەنگانە وێنا جوانەكانی لە پێنجوێنی ئازیزەوە چنیوەو پێكەوەی گرێداوە، مێژووییەكی نادیارو شاراوەی خستۆتە بەر دیدەی خوێنەری كورد و دەڤەرەكەو دەستخۆشیی و پیرۆزبایی گەرمی پێشكەش دەكەم كە بەدیدو بۆچونێكی هاوسەنگ و جوان و تەباو ئاشتیانە ڕۆمانەكەی پێشكەش كردووەو بەنێوەرۆكە دەوڵەمەندەكەی ئێمەی خوێنەر دڵخۆش و سەرسام دەكات.

میران ئەبراهام نووسەرو وەرگێڕێكی بەوەفا:

من زۆر سەرسامم بەبرامان وەرگێڕو نووسەر”میران” كە من لەم ساڵانەی دوایدا بەهۆیی ڕۆمان و وەرگێڕانە جوان بەپێزەكانیی زیاتر ناسیم و لێیی تێگەیشتم، ئەو جووەیەكی ڕەسەن ونیشتمان پەروەرە، بەرهەمە بەپێزو دەوڵەمەندو جوانەكانیی نیشانەی وەفاو نیشتمانپەروەری و دەوڵەمەند كردنی كتێبخانەی كوردیمانە”میران” بەوكوردییە جوان و نەرم وبێگرێ وگۆڵە شیرینەكەی سەلماندی پێشمەرگەیەكی نیشتمان پەروەرو دۆستێكی ئازیزی كوردە.. بەهۆیی پێشكەش كردنی بەرهەمە ناوازەو نایابەكانی بەخوێنەری كوردو كتێبخانەی كوردی وەك،”شەوگەڕەكان”ڕۆمان ساڵی 2015 ” نیشتمانیی سارا” 2019، ڕۆمان، ساڵی خەمی مەستوورە” ڕۆمان ساڵی 2020جگە لەوەرگێڕانی “بووكی جوولەكە” نووسینی یودیت نیۆرینك” ساڵی2020،
ئەم بەرهەم و كۆششانەی برامان كاك میران، زۆربە سوودوو گرنگە،
ئەو دڵنیایی ومتمانەیەمان پێ دەبەخشێت كەبرا جووەكانمان لە خەمی ئەدەب و نووسین و وەرگێڕان و نێوەندی ئەدەبی و هونەریدا پاڵپشتیی نیشتمانیی یەكەمیان كوردستان دەكەن و خوازیارن جێ دەستیان لەو پێشكەوتن و گەشە ئەدەبییەدا هەبێت و زیاتر ئاشتیی و برایەتیی بۆ

براکوردەکانیان قوبکەنەوە، بەهیوام برام "میران ئەبراهام" سەرکەوتوبەت و پیرۆزبایی گەرمی ئەو بەرهەمە سەنگینانەی پێشکەش دەکەم.

یوسف محەمەد بەرزنجی/ سلێمانی

2020 /12 /5